

ชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงกับการสร้างสรรค์ผ้าทอกะเหรี่ยง

ชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ : ปกาเกอญอ จกอ คานยอ กะเหรี่ยง

ชื่อเรียกตนเอง : ปกาเกอญอ จกอ คานยอ กะเหรี่ยง

ชื่อที่ผู้อื่นเรียก : ยางขาว ยางเผือก ฉuang ยางเปียง ยางกะเลอ จกอ ส่องปากี กะหรั่ง ยางป่า บาม่ากะวิน สกอกะเรน กะหยีน (Kayin) เกรียง กะแรง

ภาษาที่ใช้พูด และเขียน : ตระกูลภาษา ทิเบต-พม่า (Tibeto-Burman) , ภาษาพูด ภาษา ภาษากะเหรี่ยง , ภาษาเขียน อักษรลิวา

กะเหรี่ยงเป็นคนพื้นเมืองดั้งเดิมของภาคพื้นทวีปอุษาคเนย์ (หรือสุวรรณภูมิ) มีหลักแหล่งอยู่บริเวณหุบเขา ลุ่มน้ำสาละวิน มีแม่น้ำสาละวินเป็นแม่น้ำสายหลักซึ่งมีต้นน้ำอยู่ที่ทิเบต เช่นเดียวกับแม่น้ำโขง แล้วไหลคู่กันลงทางทิศใต้ ตั้งแต่ต้นจนปลาย ถือเป็นแม่น้ำสายหลักร่วมกันของสุวรรณภูมิ “กะเหรี่ยง” เป็นคำที่หมายรวมถึงกลุ่มที่เรียกตนเองว่า ปกาเกอญอ (จกอว์) โพล่ง (โผล่ว) กะยาร์ กะยีน บแว และปะโอ ที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือประเทศไทย การตั้งถิ่นฐาน ที่อยู่อาศัยประชากรกะเหรี่ยง หรือชุมชนปกาเกอญอตั้งถิ่นฐานที่อาศัยในพื้นที่ต่างๆ อาณาบริเวณจังหวัดรอยต่อ ระหว่างตะเข็บชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา เริ่มตั้งแต่จังหวัดภาคตะวันตก จนถึงภาคเหนือของประเทศไทย

กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

ที่มา www.petchpoom.com

กะเหรี่ยงเป็นชื่อที่คนไทยในภาคกลางใช้เรียกกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่อาศัยอยู่ในบริเวณรอยต่อระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่า พม่าเรียกว่า “กะยีน” คนไทยในรัฐฉานแห่งสหภาพพม่า และคนไทยในภาคเหนือเรียก “ยาง” กลุ่มที่อาศัยอยู่ในภาคกลางได้แก่ จังหวัดเพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์เรียกว่า “กะหรั่ง” กะเหรี่ยงยังเป็นคำที่คนมอญใช้เรียกกลุ่มที่อาศัยบริเวณพื้นที่ป่าที่อยู่โดยรอบบริเวณเมืองของคนมอญปัจจุบันเป็นบริเวณพื้นที่พรมแดนไทย-พม่า อาจมีการใช้คำอีกคำหนึ่งคือกะหรั่ง ซึ่งหมายถึงกลุ่มเดียวกันแต่มีลักษณะแตกต่างออกไป เช่น ภาษา การแต่งกาย เป็นต้น คำว่ากะเหรี่ยงใช้กับกลุ่มปัว ซึ่งมีที่อยู่อาศัยใกล้ชิดกับคนมอญในขณะที่กะหรั่งใช้เรียกกลุ่มสะกอที่อยู่ห่างออกไปจากพื้นที่สูงทางเหนือ คนไทยใช้คำว่ากะเหรี่ยงตามคนมอญแต่เมื่อพม่านำไปใช้กลายเป็นคำว่า “กะหยีน”

ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Karen คนที่พูดภาษาไต ทางตอนเหนือจะเรียกคนที่อยู่บริเวณพื้นที่ป่าเขาใกล้เมืองของเขา ซึ่งปัจจุบันเป็นพื้นที่บริเวณพรมแดนไทย-พม่าว่า “ยาง” ซึ่งจะมีคำขยายเพื่อบ่งบอกถึงลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น ยางขาว ยางแดง ซึ่งคนไทยภาคเหนือ (คนเมือง) ซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับคนไตก็จะเรียกยางเหมือนกันการเรียกชื่อว่า “กะเหรี่ยง” มีนัยของความป่าเถื่อนเช่นเดียวกับคำว่า “กะเหรียง หรือยาง” มีนัยของความเป็นคนล่าหลัง

การสร้างสรรค์ผ้าทอกะเหรี่ยงด้วยกี่เอว

ที่มา www.okmd.or.th

ชาวกะเหรี่ยงได้รับการกล่าวขานว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีทักษะ ฝีมือในการทอผ้าเก่งที่สุดกลุ่มหนึ่ง ผู้หญิงชาวกะเหรี่ยงจะได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ ทักษะ ฝีมือ ด้านการทอผ้าจากมารดาตั้งแต่มยังเป็นเด็กหญิงในวัยประมาณ 10 ปี โดยเริ่มฝึกฝนจากการทอผ้าผืนน้อย ขนาดไม่เกิน 2 นิ้ว เรียกว่า “แพพู” จากนั้นจึงเข้าสู่กระบวนการเริ่มฝึกทอเป็นชุดยาวยาวติดกัน สำหรับเด็กหญิง และหญิงสาวโสดใช้สวมใส่ เรียกว่า “เซวา” ต่อมาเมื่อมีความชำนาญมากขึ้น จึงเริ่มฝึกทอผ้าลวดลายที่ยากซับซ้อนมากขึ้น ผ้าทอกะเหรี่ยงมีหลากหลายชนิด และรูปแบบ อาทิ งานเสื่อ ผ้าสไบ ผ้าปักลูกเต๋อย ในอดีตชาวกะเหรี่ยงจะปลูกฝ้ายไว้ใช้เองในครัวเรือน เมื่อฝ้ายแก่ ก็จะเก็บปุ๋ยฝ้ายมาเพื่อนำไปตีด ปั่นจนกลายเป็นเส้นด้าย จากนั้นจึงนำไปผ่านกรรมวิธีการย้อมสี หรือการมัดเส้นด้าย แล้วนำไปย้อมสี ก่อนจะนำมาขึ้นทอเป็นผืนผ้าด้วยเครื่องทอแบบห้างหลัง หรือที่เรียกว่า กี่เอว ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้ผ้าทอกะเหรี่ยงเป็นผ้าทอหน้าแคบ การใช้งานจะถูกกำหนดตามวัตถุประสงค์ และความต้องการใช้งานของผ้าตั้งแต่เริ่มต้นทอ เช่น ผ้าทอสำหรับเสื่อ ผ้าทอสำหรับผ้าซิ่น ผ้าทอสำหรับทำย่าม เป็นต้น

ลวดลายบนผืนผ้าทอกะเหรี่ยง

ที่มา หนังสือเอกลักษณ์ และศิลปะลวดลายผ้าชาวเขา

เอกลักษณ์การทอผ้าหน้าแคบนี้ ส่งผลให้เสื้อผ้า เครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีเอกลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่นไม่เหมือนใคร เสื้อของชาวกะเหรี่ยงทั้งหญิง และชายเกิดจากการนำผ้าทอสองผืนมาเย็บติดกัน เว้นช่องว่างตรงบริเวณส่วนคอ และแขน โดยไม่มีการตัด ลวดลายทั้งด้านหน้า ด้านหลัง เหมือนกัน สะท้อนบุคลิกของชาวกะเหรี่ยงที่เน้นความซื่อสัตย์ ซื่อตรง ไม่คดโกง หรือมีลัทธิลึกลับในการสร้างสรรค์ลวดลายบนผืนผ้าทอกะเหรี่ยงมักเกิดจากจินตนาการ และการสังเกตธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมรอบตัว อาทิ ดอกไม้ ต้นไม้ สัตว์ป่า ข้าวของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนประเพณี คตินิยม ปรับประยุกต์สร้างสรรค์เป็นลวดลายอันงดงามบนผืนผ้า ลวดลายบนผืนผ้าทอกะเหรี่ยง ได้แก่ ลายปะคังดอง (แมงมุม), ลายบายโซ่ว (สีเหลี่ยมขนมเปียกปูน), ลายอะพู (ลูก), ลายบ่ายกลือละซิเท็งมั้งหนั่ง (ยีนสลับนอน), ลายเกี้ยวหมี (ดอกหัวบุก), ลายคู้จู้ (ปิ่นปักผม), ลายหลิ่งเค้ดคลิ่ง (เมล็ดฟักทอง เมล็ดมะฟักแก้ว), ลายแซงไตซุ่ย (ปีกไก่), ลายเนงโคพู (ผ้าที่ใช้สำหรับพิธีหมั้น), ลายก่ายกอง (คดโค้ง), ลายเวะเคล้, ลายเพ้อโตะ (งูเหลือม), ลายไถ่วหลีเคาะ (คองกเขา), ลายต้ามิงคลี (ดวงตา), ลายตะก้อเฮล (ตั้งดูตเข้าหากัน), ลายตะซ้อเกาะ,

ลายทำสื่อโหรง (เส้นคู่), ลายเบอะคาเคาะ (ปากลูกอ๊อด), ลายต้อติ (ไข่มด), ลายสะกอพอ (ดอกมะเขือ), ลายชยุคอ
เหลาะ (ตีนหมา), ลายตะเก็กาะ (ทางขรุขระ), หนึคิ-หนึเมาะ-หนึโตะ เป็นต้น

ลวดลายบนผืนผ้าทอกะเหรี่ยง

ที่มา หนังสือเอกลักษณ์ และศิลปะลวดลายผ้าชาวเขา

กะเหรี่ยงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความละเอียด มีความประณีตในการทอผ้าอย่างเป็นขั้นตอนอีกทั้งกระบวนการสร้างลวดลายที่ต้องการให้ปรากฏบนผืนผ้า จะถูกกำหนดไว้ตั้งแต่ขั้นตอนของการเรียงด้าย โดยจะใช้เส้นด้ายที่มีสีสันและจำนวนตามลวดลายที่ได้กำหนดไว้ วนไปตามหลักไม้ไผ่ที่นำมาขึ้นเป็นหลัก อย่างเป็นระเบียบ ถือเป็นกระบวนการที่สำคัญมาก หากนับผิดแม้เพียงเส้นเดียวลายผ้าก็จะผิดเพี้ยนไปทั้งผืน และเมื่อเข้าสู่กระบวนการทอด้วยก็เอาจึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยการใช้แรงกระแทกจากฝีมือที่คงที่สม่ำเสมอ จึงจะทำให้เนื้อผ้าที่ทอเกิดความแน่นเรียบเนียนตลอดทั่วทั้งผืน ด้วยกระบวนการเช่นนี้เอง จึงทำให้ลวดลาย บนผืนผ้าที่ต้องการปรากฏขึ้นอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ชัดเจนตามลักษณะการเรียงด้าย และช่วงจังหวะของการทอ หรือแม้จะเป็นการสร้างลวดลายด้วยการปักลูกเดียว ซึ่งเป็นหนึ่งในเอกลักษณ์การสร้างลวดลายบนผืนผ้าของชาวกะเหรี่ยง ก็ต้องมีการกำหนดตำแหน่งการปัก ตั้งแต่การขึ้นด้ายเช่นเดียวกัน การเว้นช่องไฟ หรือการเว้นพื้นที่ว่างของลวดลาย เพื่อเตรียมไว้ปักลูกเดียวอย่างเป็นระเบียบแบบแผนไม่สะเปะสะปะ ส่งผลให้ลวดลายการปักลูกเดียวเกิดขึ้นเป็นแถวแนวอย่างประณีต งดงาม

ลวดลายบนพื้นผ้าทอกะเหรี่ยง

ที่มา หนังสือเอกลักษณ์ และศิลปะลวดลายผ้าชาวเขา